

РЕЗЮМЕ, ВОДЕЩИ ПРИНЦИПИ И СЪДЪРЖАНИЕ

1

Сравнение на правните системи за достъпа до правосъдие за хора с интелектуални затруднения в страните:

- България
- Финландия
- Франция
- Унгария
- Ирландия

Май 2015

Резюме

„Правата на човека изисква подкрепа при самостоятелното вземане на решения от хората с интелектуални затруднения.“¹

Проектът „Достъп до правосъдие за хора с интелектуални затруднения“ (AJuPID) показва как България, Финландия, Франция, Унгария и Ирландия предоставят равноправен достъп до правосъдието за хора с интелектуални затруднения. Вземането на решение от настойниците може да се замени от подкрепено самостоятелно вземане на решение от лицата с интелектуални затруднения.

3

Докладът представя актуалните закони във всяка страна. Разгледана е ролята на настойниците, подкрепящите лица и съдебните служители. Докладът изследва пречките пред правосъдието. Докладът посочва успешни инициативи за подпомагане на дейността на лица с интелектуални затруднения.

Докладът е крайният етап на проекта AJuPID. Всички партньори участват в събирането на данните.

¹ Комитет за правата на хората с затруднения, Обществен коментар № 1 – член 12:Равнопоставеност пред закона, точка 34, ООН Док. № CRPD/C/GC/1, приета 11-та сесия (от април 2014 г.) ал. 3.

Основното изследване е на Ирландския национален университет и Льовенския католически университет в Белгия. Докладът показва различия между начина на прилагане на правото и достъпа до правосъдие за хора с интелектуални затруднения в България, Финландия, Франция, Унгария и Ирландия.

Описание на изследването

Докладът анализира дейността на Европейския съюз при анализа на законодателството в България, Финландия, Франция, Унгария и Ирландия. Дава се информация за реформите в системата за настойничество (включително пълното и частично попечителство). Разглеждат се правните процедури. Това включва:

- а. Правата на хората с интелектуални затруднения при търсене на правна помощ;
- б. Правата на хората с интелектуални затруднения да започват действия в съда или да обжалват решения на съда;
- в. Изискването съдиите да се срещат лично с хората с интелектуални затруднения;
- г. Възможността на хората с интелектуални затруднения да дават показания в съда;
- д. Възможността на хората с интелектуални затруднения да участват в съдебни процедури.

Организацията на обединените нации налага заместване на вземането на решения от настойници с подкрепено самостоятелно вземане на решения от лицата с интелектуални затруднения.²

Изследователите са загрижени за възможностите за оспорване на договореностите за настойничество. Обръща се внимание на:

а. процедурите за оспорване на функциите на настойниците, оспорване на конкретни решения на настойниците или за преразглеждане и отстраняване на настойниците;

5

б. процедурите за определяне на степента, в която настойниците подкрепят лицата с интелектуални затруднения при упражняването на тяхната правоспособност;

в. данните за броя на случаите, когато лицата с интелектуални затруднения:

- успешно или неуспешно са обжалвали назначението на настойници;

---

² КПХУ комитет (CRPD Committee), „Заклучителни наблюдения“, http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/TBSearch.aspx?Lang=en&TreatyID=4&DocTypeID=5 последен преглед на 23 уни 2014 г.

- са с отстранени настойници;
- са възстановили независимостта си от настойници.

Изводи и препоръки

Изследването разглежда връзката между правата на настойника и правата на лицата с интелектуални затруднения. Правните системи в България, Финландия, Франция, Унгария и Ирландия са различни по отношение на настойничеството и на механизмите за правна справедливост за лицата с интелектуални затруднения. Правителствата на България, Финландия, Франция, Унгария и Ирландия не са наясно как да реализират прехода от вземане на решения от настойници до подкрепено самостоятелно взимане на решения от лицата с интелектуални затруднения. Докладът установява значителни пропуски в постигането на равен достъп до правосъдие за лица с интелектуални затруднения.

6

Докладът изготвя редица препоръки:

1. Механизми, които осигуряват взимане на решения:

- а. Законодателни мерки, които заменят оценяването на умствените способности с предоставянето на подкрепа при упражняване на правата на лица с интелектуални затруднения;
  - б. Приоритет на предпочитанията на лицата с интелектуални затруднения;
  - в. Разработване на подкрепено самостоятелно взимане на решения от лицата с интелектуални затруднения;
  - г. Наличие на информация и подкрепа при оспорване на настойничество от лица с интелектуални затруднения.
- 7
- 2. Правителствата обмислят прилагането на механизми за насърчаване на достъпа до правосъдие на хора с интелектуални затруднения. Това включва:
    - а. Оценка на пречките за достъп до правосъдие;
    - б. Данни за вида на подкрепата за хора с интелектуални затруднения, поискана при съдебни дела;
    - в. Гаранция, че съдебните дела са достъпни за хора с интелектуални затруднения;

Г. Реформиране на законите.

Настойниците, попечителите и преподавателите осигуряват подкрепа на лицата с интелектуални затруднения. Всеобхватната правна рамка за настойниците нарушава правото на равенството пред закона за лицата с интелектуални затруднения. Има доказателства, че законовите разпоредби за настойничество осигуряват значителна власт на настойниците при вземане на решения за живота на лицата с интелектуални затруднения. Хората с интелектуални затруднения и техните семейства, политици, професионалисти и други желаят да насърчат правата на хората с интелектуални затруднения. Този доклад полага основите за решаването на тези проблеми.

8

